

22. Шкода Т.Н. Формування стратегій підвищення конкурентоспроможності авіа підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами" / Т.Н. Шкода. – К., 2006. – 20 с.

23. Хруцкий В.Е., Корнеева И.В. Современный маркетинг: настольная книга по исследованию рынка. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 528 с.

24. Экономическая стратегия фирмы / под. ред. проф. А.П. Градова. – СПб. : спец. лит-ра, 1995. – 415 с.

25. Энциклопедический словарь бизнесмена. Менеджмент, маркетинг, информатика. / под. ред. М.И. Молдованова. – К. : Техника, 1993. – 856 с.

УДК 658.14./17+336.2

Аспір. Г.С. Дукаль¹ – Львівська КА

УПРАВЛІННЯ ОБІГОВИМ КАПІТАЛОМ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто економічну сутність поняття "управління обіговим капіталом", його вплив на фінансовий стан та діяльність підприємств. Запропоновано інструментарій оптимізації обсягів і структури обігового капіталу та необхідність розробки стратегії управління обіговим капіталом.

Post-graduate G.S. Dukaľ – L'viv commercial academy

The floating capital management and his influence on the financial state of enterprises

This article is devoted to essence of "floating capital management" and his influence on the financial state of enterprises and their activity. The set of different ways for optimization of volume and structure of floating capital and a necessity of the floating capital management strategy development are suggested.

Вступ. У сучасних умовах для багатьох вітчизняних підприємств типовим наслідком кризових явищ їх економічного розвитку є хронічна нестача обігового капіталу, яка супроводжується низьким рівнем його використання. Саме тому є актуальним дослідження системи управління обіговим капіталом як важливого чинника підвищення ефективності функціонування підприємств, визначення сутності та чинників впливу на його формування.

У ринкових умовах виникла потреба в розробленні системи управління обіговим капіталом та методики оцінки її впливу на фінансовий стан підприємств. Впровадження таких розробок сприятиме зміцненню фінансової стійкості та платоспроможності, забезпеченню достатнього рівня прибутковості підприємств через оптимізацію обсягів і структури обігового капіталу.

Концептуальні основи сутності та теорії управління обіговим капіталом розглядаються у наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених-економістів: Л. Аврамчука, Л. Бабич, І. Балабанова, І. Бланка, Є. Брігхема, Дж. Ван Хорна, О. Василика, А. Гроппеллі, А. Золотарьова, І. Зятковського, А. Карбовника, В. Ковальова, Л. Лігоненка, А. Мазаракі, Л. Мартюшевої, Е. Нікбахта, П. Орлова, Л. Павлової, А. Поддєрьогіна, Г. Поляка, Р. Сороки, Є. Стоянової, О. Філімоненкова, Є. Хелферта, А. Шеремета та інших.

Проте існує ряд теоретичних і практичних проблем, які все ще залишаються невирішеними. До них слід віднести проблеми забезпечення обіговим капіталом з визначенням структури та джерел його формування, прове-

¹ Наук. керівник: доц. Н.Г. Міценко, канд. екон. наук – Львівська КА

денням оцінки впливу системи управління обіговим капіталом на фінансовий стан і діяльність підприємств.

Тому на сучасному етапі трансформації управлінських засад функціонування підприємств пріоритетного значення набуває система управління обіговим капіталом та напрями її вдосконалення.

Постановка завдання, мета дослідження. Нашою метою є теоретичне узагальнення засад ефективного використання обігового капіталу на підприємствах України та розроблення методичних підходів щодо формування системи управління обіговим капіталом в умовах ринкової економіки, реалізація яких буде сприяти забезпеченню конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Предметом дослідження є система управління обіговим капіталом та оцінка її впливу на фінансовий стан підприємств.

Результати. У сучасній економічній літературі існує багато різних підходів до визначення економічної сутності обігового капіталу. Але більшість вітчизняних науковців визначає його як частину капіталу, що авансується у виробництво, вартість якого повністю входить до нового товару і повертається в грошовій формі за один кругообіг.

У західній економічній літературі більшість авторів визначають обіговий капітал як обігові активи за мінусом короткострокових зобов'язань, тобто не розглядають теоретичні основи сутності обігового капіталу, а приділяють увагу методам і прийомам управління ним [5, с. 6]. Сутність обігового капіталу в теоретичному сенсі розглядається в дослідженні як економічна категорія ринкових відносин, а в практичному – як фінансовий ресурс для формування обігових активів підприємств [1, с. 328].

У системі функціонування торговельних підприємств обіговому капіталу належить провідна роль не тільки у формуванні обігових активів, а й при розв'язанні практично всіх стратегічних, тактичних і оперативних завдань розвитку підприємств, зростання їх ринкової вартості та інвестиційної привабливості. Навіть узагальнений підхід до оцінки ролі обігового капіталу в діяльності торговельних підприємств дає підстави стверджувати, що він виступає головним ресурсом забезпечення розвитку торговельної діяльності на мікрорівні, оскільки об'єднує всі ресурси в єдиний економічний механізм через свій кругообіг [2, с. 5].

Отже, обіговий капітал слід розглядати як авансовану вартість в елементи обігових виробничих фондів і фондів обігу для забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції з метою досягнення достатнього рівня прибутковості підприємства. Цим наголошено, по-перше, вартісну природу обігового капіталу, по-друге, виділяється його речове втілення – обігові виробничі фонди і фонди обігу, і, по-третє, визначається мета авансування – досягнення достатнього рівня прибутковості [6, с. 73].

Управління обіговим капіталом є складовою загальної системи управління підприємством. Водночас управління обіговим капіталом має свої специфічні принципи: однорідності прийняття управлінських рішень; достовірності; забезпечення взаємозв'язку з метою і завданнями фінансового управ-

ління; забезпечення ефективності обігового капіталу; оптимізації структури обігового капіталу.

Ці принципи управління обіговим капіталом відповідають сучасному розвитку підприємства. Застосовуючи їх, підприємства мають нагоду удосконалити систему управління обіговим капіталом підприємства, враховуючи взаємодію всіх організаційних структур і підрозділів підприємства [3, с. 11].

У дослідженні також обґрунтовано, що управління обіговим капіталом – це система, у якій поєднано декілька підсистем, а саме: управління на кожній стадії кругообігу (в процесі формування запасів, виробництва, реалізації), управління складовими елементами обігового капіталу (виробничі запаси, дебіторська заборгованість, готова продукція, грошові кошти), кожна з яких, маючи свою специфіку та інструментарій, поєднана з іншими взаємним впливом на кінцевий результат обороту [5, с. 13].

Динамічність зовнішнього середовища, непередбачувані зміни чинників впливу на підприємства (попит, нові технології, поява нових конкурентів та ін.) зумовлюють необхідність розроблення стратегії управління обіговим капіталом. У процесі дослідження встановлено, що стратегія управління обіговим капіталом – це управлінська діяльність, спрямована на досягнення стратегічної цілі підприємства через процес формування обсягів, структури обігового капіталу, джерел його фінансування та вартості залучення коштів, ефективне використання [4, с. 527].

Отже, стратегія управління обіговим капіталом повинна забезпечити пошук компромісу між ризиком втрати ліквідності та ефективністю роботи підприємств. Для планування та оцінки наслідків впливу управління обіговим капіталом на фінансовий стан підприємств пропонується імітаційна модель, яка ґрунтується на використанні відкритих форм фінансової звітності – форма № 1 "Баланс" і форма № 2 "Звіт про фінансові результати".

Запропонований інструментарій оптимізації обсягів і структури обігового капіталу базується на поєднанні таких складників: вибір показників, пов'язаних з обсягом і рухом обігового капіталу; аналіз динаміки показників у звітних періодах; модель рівняння балансу, правило ранжування елементів обігового капіталу за Фішберном; система штучного інтелекту для вирішення задач багатокритеріальної оптимізації. Він також повинен підпорядковуватися основним завданням розвитку підприємства: досягненню достатнього рівня прибутковості, збільшенню загальної рентабельності, збільшенню обсягу виробництва і, відповідно, обсягів продажу тощо.

Для розроблення інструментарію оптимізації обсягів і структури обігового капіталу спочатку визначають співвідношення між окремими елементами обігового капіталу і, відповідно, обсяг для кожного складника, а потім будується алгоритм загальної моделі оптимізації структури обігового капіталу та здійснюється вибір необхідної стратегії формування і фінансування обігового капіталу, що дає змогу підвищити якість фінансового менеджменту на підприємстві [5, с. 14].

Отже, для побудови ефективної системи управління обіговим капіталом необхідно розробити критерій оцінки впливу цієї системи на фінансовий

стан підприємства. Можна використовувати комплексний показник, який характеризує ступінь ефективності системи управління обіговим капіталом та є цільовою функцією оцінки впливу системи управління на фінансовий стан підприємств. Визначення цільової функції базується на оптимізації багатокритеріальної моделі [2, с. 13].

Висновки. У дослідженні було сформульовано економічну сутність обігового капіталу, основні принципи та підходи до формування системи управління цим капіталом і запропоновано комплексну оцінку впливу системи управління обіговим капіталом на фінансовий стан підприємства та інструментарій оптимізації його обсягів і структури.

Отже, обіговий капітал слід розглядати як авансовану вартість в елементи обігових виробничих фондів і фондів обігу для забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції з метою досягнення достатнього рівня прибутковості підприємства.

На мою думку, на сучасному етапі слід більше уваги приділяти методам і прийомам управління обіговим капіталом, а не розглядати теоретичні засади його сутності.

Як на сьогодні, так і в майбутньому, поняття "управління обіговим капіталом" потребує подальшого глибокого вивчення та дослідження, оскільки воно має значний вплив на розвиток підприємства та його прибутковість. Тому висвітлення і подальше вивчення цієї теми є конче потрібними.

Література

1. Бланк И.А. Управление активами. – К. : Ника-Центр; Эльга, 2000. – 717 с.
2. Гусєва О.Ю. Стратегія управління обіговим капіталом торговельних підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. – Донецьк, 2004. – 19 с.
3. Зборовська О.М. Управління обіговим капіталом промислових підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Приазов. держ. техн. ун-т. – Маріуполь, 2006. – 19 с.
4. Мазаракі А.А. та ін. Економіка торговельного підприємства : підручник [для студ. вузів] / під. ред. проф. Н.М. Ушакової. – К. : Вид-во "Хрещатик", 1999. – 800 с.
5. Маргасова В.Г. Управління оборотним капіталом та оцінка його впливу на фінансовий стан підприємств (на базі харчової промисловості Чернігівського регіону) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Нац. акад. держ. под. служби України. – Ірпінь, 2005. – 19 с.
6. Сорока Р.С. Чинники впливу на ефективність функціонування оборотного капіталу // Регіональна економіка. – 2003. – № 2. – С. 72-80.

УДК 339.9(075.8) М.М. Дуран – Ужгородський національний університет

ЗНАЧЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ

На основі аналізу публікацій вітчизняних авторів та нормативно-правових документів України розглянуто суть митної політики держави та її роль у регулюванні інтеграції економіки України та її регіонів у міжнародний економічний простір. Розкрито зміст поняття митної політики держави в системі понятійно-категоріального апарату економічних регіональних досліджень. Надано рекомендації з вибору опти-